

EURÓPAI PARLAMENT

2009 - 2014

Nőjogi és Esélyegyenlőségi Bizottság

2012/2116(INI)

20.6.2012

JELENTÉSTERVEZET

a nemi sztereotípiák felszámolásáról az EU-ban
(2012/2116(INI))

Nőjogi és Esélyegyenlőségi Bizottság

Előadó: Kartika Tamara Liotard

PR_INI

TARTALOM

	Oldalszám
AZ EURÓPAI PARLAMENT ÁLLÁSFOGLALÁSÁRA IRÁNYULÓ INDÍTVÁNY	3
INDOKOLÁS.....	8

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÁLLÁSFOGLALÁSÁRA IRÁNYULÓ INDÍTVÁNY

a nemi sztereotípiák felszámolásáról az EU-ban (2012/2116(INI))

Az Európai Parlament,

- tekintettel az 1995. szeptember 15-én megrendezett 4. Nőügyi Világkonferencián elfogadott pekingi nyilatkozatra és cselekvési programra, és a pekingi cselekvési platform nyomon követéséről szóló 2000. május 18-i¹, a 4. Nőügyi Világkonferencia cselekvési programjának (Peking + 10) nyomon követéséről szóló 2005. március 10-i², valamint a pekingi cselekvési platform (Peking + 15) nyomon követéséről szóló 2010. február 25-i parlamenti állásfoglalásra³,
- tekintettel a nőkkel szemben alkalmazott hátrányos megkülönböztetés minden formájának kiküszöböléséről szóló 1979. évi ENSZ-egyezményre (CEDAW),
- tekintettel az Európai Unióról szóló szerződés 2. cikkére, amely a tagállamok számára közös értékeket hangsúlyoz, így például a pluralizmust, a megkülönböztetés tilalmát, a toleranciát, az igazságosságot, a szolidaritást, valamint a nők és férfiak közötti egyenlőséget,
- tekintettel az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 19. cikkére, amely hivatkozik a nemem alapuló megkülönböztetés leküzdésére,
- tekintettel a Tanács 1998. december 2-i következtetéseire, amelyek szerint a pekingi cselekvési platform végrehajtásáról szóló éves értékelésnek mennyiségi és minőségi mutatókat és referenciaértékeket kell tartalmaznia,
- tekintettel az európai uniós esélyegyenlőségi miniszterek 2005. február 4-i, a pekingi cselekvési platform tízéves felülvizsgálata kapcsán tett közös nyilatkozatára, amelyben többek között újra megerősítették határozott támogatásukat és elkötelezettségüket a pekingi cselekvési platform teljes körű és hatékony végrehajtása iránt,
- tekintettel a Tanács 2005. június 2–3-i következtetéseire, amelyekben a tagállamokat és a Bizottságot felkéri a nemek közötti egyenlőség előmozdítására irányuló intézményközi mechanizmusok megerősítésére, valamint a pekingi cselekvési platform végrehajtásának értékelésére szolgáló keret kialakítására a folyamat következetesebb és módszeresebb ellenőrzése érdekében,
- tekintettel az Európai Tanács által 2011 márciusában elfogadott, a férfiak és a nők közötti egyenlőségről szóló európai paktumra (2011–2020)⁴,
- tekintettel „A nők és férfiak közötti egyenlőségre vonatkozó stratégia 2010–2015” című,

¹ HL C 59., 2001.2.23., 258. o.

² HL C 320. E, 2005.12.15., 247. o.

³ HL C 348. E, 2010.12.21., 11. o.

⁴ A 2011. március 7-i tanácsi következtetések melléklete

2010. szeptember 21-én bemutatott bizottsági közleményre, valamint a stratégia végrehajtására irányuló intézkedésekről szóló, kapcsolódó szolgálati munkadokumentumra,¹

- tekintettel a marketingnek és a hirdetéseknek a nők és férfiak közötti egyenlőségre gyakorolt hatásáról szóló, 2008. szeptember 3-i állásfoglalására,²
 - tekintettel eljárási szabályzatának 48. cikkére,
 - tekintettel a Nőjogi és Esélyegyenlőségi Bizottság jelentésére (A7–0000/2012),
- A. mivel az EUMSZ 8. cikke kimondja, hogy az Unió tevékenységeinek folytatása során törekszik az egyenlőtlenségek kiküszöbölésére, valamint a férfiak és nők közötti egyenlőség előmozdítására;
- B. mivel a sztereotípiák még ma is jelen vannak a társadalom minden szintjén és valamennyi korosztályban, a társadalmilag felépített normákon, gyakorlatokon és gyakran kulturális vagy vallási alapú és ezek által erősített, a háttérben rejlő hatalmi viszonyokat tükröző meggyőződésekben alapuló, túlzottan leegyszerűsített feltételezéseken keresztül pedig kihatnak arra, hogy milyenek látjuk egymást, és mivel a nem alapján történő megkülönböztetés minden közvetlen és közvetett formáját meg kell szüntetni annak érdekében, hogy a nők számára garantált legyen az egyenlő bánásmódhoz való jog, és megváltozzon az a társadalmi vélekedés, hogy a nők sok tekintetben passzívak vagy a férfiakhoz képest alsóbbrendűek;

Média és oktatás

- C. mivel a médiában és a hirdetésekben még mindig gyakori a nemi alapuló megkülönböztetés, ez pedig megkönnyíti a nemi sztereotípiák újratermelődését;
- D. mivel a televíziós sorozatok, televíziós hirdetések, tananyagok és oktatási programok révén a gyermekek már nagyon fiatalon szembesülnek a nemi sztereotípiákkal, amelyek befolyásolják arra vonatkozó elképzeléseiket, hogy a férfi és női személyiségeknek hogyan kellene viselkedniük;

Munkaerőpiac

- E. mivel a nők 2011-ben azonos munkakörben még mindig 16,4%-kal kevesebbet kerestek, mint a férfiak;
- F. mivel a munka és a magánélet közötti egyensúlyt illetően a nők általában aránytalanul nagy számban képviseltetik magukat a „rugalmas állásokban”, ami arra utal, hogy még ma is kitaróan jelen van az a hagyományos meggyőződés, miszerint a család gondozásáért elsődlegesen a nők felelnek, ami arra kényszeríti őket, hogy részmunkaidőben vállaljanak munkát, egyúttal pedig határt szab munkaerő-piaci lehetőségeiknek;
- G. mivel a nemi sztereotípiák korlátozzák a munkaerő-piaci lehetőségeket – különösen a nők

¹ COM (2010)0491, SEC(2010)1080

² HL C 295. E, 2009.12.4., 43. o.

számára – az olyan, kifejezetten férfi dominanciájú ágazatokban, mint a tűzoltás és az építőipar;

Gazdasági és politikai döntéshozatal

- H. mivel egy 2012-es bizottsági tanulmány azt mutatja, hogy az Európai Unióban 2011-ben a legnagyobb jegyzett társaságok igazgatótanácsi tagságában a nők 14%-ban képviseltették magukat, ez pedig az úgynevezett üvegplafon meglétére utal, ami miatt a nők nehezen jutnak hozzá felsővezetői állásokhoz;
- I. mivel az utóbbi években történt enyhe javulás ellenére a nők továbbra is alulreprezentáltak a politikai döntéshozatalban, nemzeti és uniós szinten egyaránt; mivel a nemzeti kormányokban és parlamentekben a nők képviselete a 2004-ben mért 21%-ról 2009-re 23%-ra emelkedett, miközben az Európai Parlament női képviselőinek aránya a 2004-es 30%-ról 2009-re 35%-ra nőtt;
- J. mivel a nemi sztereotípiákat fel kell számolni, mert ezek határt szabnak a fiatal nők törekvéseinek, és csökkentik a nők arra irányuló hajlandóságát, hogy felsővezetői pozíciókra pályázzanak a pénzügyi, gazdasági és politikai döntéshozatalban, az állami és a magánszférában egyaránt;

Uniós fellépés

- 1. megállapítja, hogy a pekingi cselekvési platform keretében tett kötelezettségvállalások teljesítésében az előrehaladás súlyos hiánya tapasztalható, és hangsúlyozza, hogy a nemi sztereotípiák terén új mutatókra, az Unió szintjén pedig elemző jelentésekre van szükség, és arra kéri a Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézetét, hogy foglalkozzon ezzel a kérdéssel;
- 2. megjegyzi, hogy a nők és férfiak közötti egyenlőség iránti uniós elkötelezettség ellenére továbbra is hiányosságok mutatkoznak a szociális biztonság, az oktatás és a média területén a nőkkel szembeni megkülönböztetés tilalmát és a nemek közötti egyenlőséget előíró jogszabályok terén, továbbá hangsúlyozza, hogy ezeken a területeken új jogszabályokra van szükség, és felhívja a Bizottságot, hogy minden szakpolitikai területen vegye figyelembe a nemek közötti egyenlőség kérdését;
- 3. felhívja a Bizottságot és a tagállamokat, hogy a különböző szakmákban működő nemi sztereotípiák leküzdésére használják fel az Európai Szociális Alapot (ESZA), a pozitív fellépés, az egész életen át tartó tanulás és a lányokat a hagyományosan nem „nőinek” tekintett területeken folytatott tanulmányokra ösztönző intézkedések révén;

Oktatás és média

- 4. hangsúlyozza, hogy az általános és középiskolákban, valamint a felsőoktatási intézményekben speciális pályaválasztási tanácsadó foglalkozásokra van szükség annak érdekében, hogy tájékoztassák a fiatalokat a nemi sztereotípiák káros következményeiről, és olyan tanulmányok, illetve pályák megkezdésére ösztönözzék őket, amelyeket a múltban jellemzően „férfiasnak” vagy „nőiesnek” tartottak; kéri, hogy minden olyan intézkedés részesüljön támogatásban, amely a nemi sztereotípiák fiatal gyermekek közötti

előfordulásának csökkentésére irányul;

5. felhívja a figyelmet arra, hogy a gyermekeknek szóló televíziós műsorok során megjelenő hirdetésekben szereplő nemi sztereotípiák külön problémát jelentenek, mivel ezek potenciálisan kihatnak a gyermekek nemi szocializációjára, később pedig az önmagukról, családtagjaikról és a külvilágról alkotott képükre, és hangsúlyozza, hogy már a lehető legfiatalabb kortól kezdve csökkenteni kell a gyermekek nemi sztereotípiáknak való kitettségét;
6. hangsúlyozza, hogy a nemzeti hirdetési szabványügyi bizottságok és önszabályozó testületek számára speciális kurzusokat kell tartani a médiában megjelenő nemi sztereotípiákról annak érdekében, hogy felhívják a figyelmet a nemi alapon diszkriminatív képek televízióban, illetve marketing- és reklámkampányokban való megjelenésének negatív hatására;

Munkaerőpiac

7. felhívja a figyelmet a nemi sztereotípiák által a nemek közötti 16,4%-os bérszakadékra gyakorolt negatív hatás miatti növekvő aggodalomra, továbbá felhívja a Bizottságot és a tagállamokat, hogy az új szakpolitikák kidolgozásakor ezt a szempontot is vegyék figyelembe;
8. hangsúlyozza, hogy figyelemfelkeltő tevékenységekre van szükség annak érdekében, hogy a munkáltatókat és munkavállalókat tájékoztassák a nemi sztereotípiák és a nemek közötti bérszakadék összefüggéseiről, a társadalom többi érdekelt felét pedig tájékoztassák arról, hogy a nemi sztereotípiák a munkaerőpiacon és a magánéletben egyaránt csökkentik a nők lehetőségeit, és ösztönözzék az átláthatóságot az állami, illetve magánvállalatoknál és hivataloknál;
9. felhívja a Bizottságot, hogy ösztönözze a kvóták bevezetését a hagyományosan „férfiszakmának” tartott foglalkozásokban, mivel a sztereotípiák abból is erednek, hogy bizonyos pozíciókban kevés nő van jelen; megállapítja, hogy a hagyományosan „férfiszakmának” tartott foglalkozásokban a nők fokozott jelenléte gyengíteni fogja az ilyen sztereotípiák előfordulását;
10. emlékezteti a Bizottságot arra, hogy az idősebb nőket különösen erősen érinti a nemek közötti bérszakadék, mivel növeli a rendkívüli és tartós szegénység veszélyét, miután a nők elérik a nyugdíjkorhatárt;
11. megállapítja, hogy az EU új nyugdíjszabályai következtében emelkedni fog annak valószínűsége, hogy az idősebb nők a nyugdíjkorhatár elérése után elszegényednek; ezért hangsúlyozza annak fontosságát, hogy a fehér könyvben ne támogassanak olyan módosítást, amely növelné a férfiak és nők közötti nyugdíjkülönbséget;

Gazdasági és politikai döntéshozatal

12. felhívja a figyelmet arra, hogy a nők 2009-ben 23%-ban képviseltették magukat a nemzeti kormányokban, és üdvözli a kvóták bevezetésének gondolatát azzal a céllal, hogy növeljék a nők számát a nemzeti kormányokban és parlamentekben, valamint az uniós

intézményekben;

Egyéb intézkedések

13. felhívja a tagállamokat, hogy gondolják át a nők és férfiak munkaerő-piaci szerepére vonatkozó mögöttes elképzeléseiket, mivel a sztereotípiák növelhetik a foglalkozási szegregációt és a nemek közötti bérszakadékot;
14. felhívja a Bizottságot és a tagállamok nemzeti kormányait, hogy ösztönözzék a nemi sztereotípiák kialakulásával foglalkozó kutatások erősítését, és a nemi sztereotípiákra vonatkozó újabb mutatók kidolgozásával gyűjtsenek további adatokat a nemi sztereotípiákról;
15. felhívja a Bizottságot, hogy szorgalmazza a tagállamok részéről a nemek közötti egyenlőségről szóló európai paktumban vállalt kötelezettségek teljesítését;
16. arra biztatja a Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézetét és a nemek közötti egyenlőséggel foglalkozó különféle nemzeti intézményeket, hogy ösztönözzék a nemi sztereotípiák eredendő okaival és a sztereotípiák nemek közötti egyenlőségre gyakorolt hatásával foglalkozó további kutatásokat, és hangsúlyozza az új gondolatok és a bevált gyakorlatokról szóló kutatások kölcsönös megosztásának fontosságát annak érdekében, hogy a tagállamokban és az uniós intézményekben felszámolják a nemi sztereotípiákat;
17. emlékezteti a Bizottságot a marketingnek és a hirdetéseknek a nők és férfiak közötti egyenlőségre gyakorolt hatásáról szóló, 2008. szeptember 3-i parlamenti állásfoglalásra, és felhívja az említett állásfoglalásban előterjesztett ajánlások végrehajtására;
18. utasítja elnökét, hogy továbbítsa ezt az állásfoglalást a Tanácsnak, a Bizottságnak, valamint a tagállamok kormányainak és parlamentjeinek.

INDOKOLÁS

1995. szeptember 15-én Pekingben rendezték meg a 4. Nőügyi Világkonferenciát, amelynek során elfogadták a pekingi nyilatkozatot és a cselekvési platformot. A konferencia célja az volt, hogy „a gazdasági, társadalmi, kulturális és politikai döntéshozatalban vállalt teljes körű és egyenlő arányú közreműködés révén megszüntesse a nők aktív részvétele előtt álló összes akadályt a köz- és magánélet valamennyi területén”. A nemek közötti egyenlőség érdekében nemzetközi szinten végzett mindennemű tevékenység egyik alapvető dokumentumaként egyúttal megállapította, hogy a nemek közötti egyenlőség emberi jog, valamint az egyenlőség, a fejlődés és a béke előfeltétele. Az Európai Unió évente felülvizsgálja az 1995-ben kitűzött célok elérése felé tett előrehaladást.

A cselekvési platform menetrendet határozott meg az alábbi tizenkét területre nézve: szegénység, oktatás és képzés, egészségügy, erőszak, fegyveres konfliktus, gazdaság, hatalom és döntéshozatal, intézményi mechanizmusok, emberi jogok, média, környezetvédelem és a leánygyermek. A probléma leszüktése érdekében ez a jelentés az oktatás, a média, a hirdetések, a munkaerőpiac és a döntéshozatal területén foglalkozik a nemi sztereotípiák okaival.

Az Európai Parlament a konferencia nyomán követéseként 1995 óta három állásfoglalást fogadott el a nők jogairól. 2000-ben állásfoglalást fogadott el a pekingi cselekvési platform nyomán követéséről¹, 2005-ben elfogadta a Peking + 10-ről szóló állásfoglalást², 2010-ben pedig a Peking +15-ről szóló állásfoglalást³. Az Európai Parlament ezenkívül 2008. szeptember 3-án állásfoglalást fogadott el a marketingnek és a hirdetéseknek a nők és a férfiak közötti egyenlőségre gyakorolt hatásáról⁴.

Arról sem szabad megfeledkezni, hogy a nemek közötti egyenlőség alapvető emberi jog. Az Európai Unió működéséről szóló szerződés 8. cikke szerint „az Unió tevékenységeinek folytatása során törekszik az egyenlőtlenségek kiküszöbölésére, valamint a férfiak és nők közötti egyenlőség előmozdítására”.

Az Európai Unióban azonban ma, több mint 15 évvel a konferencia után is gyakori problémát jelentenek a nemi sztereotípiák és a nemek közötti egyenlőtlenség. A nők munkaerő-piaci szerepéről szóló sztereotip feltételezések foglalkozási szegregációhoz és nemek közötti bérszakadékhoz vezetnek. A 2010-ben mért 16,4%-os nemek közötti bérszakadék is szemlélteti a probléma súlyosságát. A nők emellett a médiában is gyakran alulreprezentáltak vagy láthatatlanok, illetve a hagyományosan „nőinek” tekintett szerepekben jelennek meg, ami tovább erősíti a nemek alapuló megkülönböztetést a különböző társadalmi területeken és valamennyi korosztályban.

A társadalmi meggyőződések és attitűdökön alapuló negatív nemi sztereotípiák jelenléte kihat a nőkre, a társadalmi, gazdasági és politikai szférában pedig határt szab a

¹ HL C 59., 2001.2.23., 258. o.

² HL C 320. E, 2005.12.15., 247. o.

³ HL C 348. E, 2010.12.21., 11. o.

⁴ HL C 295. E, 2009.12.4., 43. o.

lehetőségeiknek és választásaiknak. A társadalom minden szintjén foglalkozni kell a nemi sztereotípiák kitartó jelenlétével annak érdekében, hogy kezelni lehessen a nők hiányának problémáját a gazdasági és politikai döntéshozatal magasabb szintjein.

E jelentés ezért arra törekszik, hogy csökkentse a negatív nemi sztereotípiák előfordulását az EU-ban, amelyek korlátozzák a férfiak, de még inkább a nők lehetőségeit és esélyeit. Új uniós szakpolitikákra és jogszabályokra van szükség ahhoz, hogy az oktatás, a média és a hirdetések, a munkaerőpiac, valamint a gazdasági és politikai döntéshozatal területén kezelni lehessen a nemi sztereotípiák megjelenését.

A nők munkaerő-piaci részvételének, illetve a gazdasági és politikai döntéshozatalban való részvételének növelése érdekében a következő kérdésekkel kell foglalkozni:

- Az általános és középiskolákban előforduló nemi sztereotípiák befolyásolják a gyermekek és fiatalok arra vonatkozó elképzeléseit, hogy a férfiaknak és a nőknek hogyan kellene viselkedniük. Ezért speciális oktatási programokat és tananyagokat kell bevezetni, amelyekben a férfiakat és a nőket már nem a „hagyományos” szerepükben ábrázolják az egyes példákban, azaz hogy a férfi a családfenntartó, a nő pedig a gyermekeket gondozza.
- Ami a médiát és a hirdetéseket illeti, azt is meg kell jegyezni, hogy a gyermekek és a fiatalok között egyre gyakoribb az igen korán kezdődő, felügyelet nélküli televíziózás. A negatív nemi sztereotípiák ezért jelentősen befolyásolhatják a fiatal nők, különösen a tizenévesek önbizalmát és önértékelését, ami ahhoz vezet, hogy korlátozzák a törekvéseiket, választásaikat és jövőbeni karrierlehetőségeiket. Mivel a média jelentős mértékben befolyásolja azt, ahogy az emberek a nemek közötti egyenlőségre tekintenek, speciális orientációs kurzusokat kell tartani annak érdekében, hogy felhívják a hirdetési szabványügyi bizottságok és önszabályozó testületek figyelmét a nem alapján történő megkülönböztetés és a médiában megjelenő nemi sztereotípiák negatív hatásaira.
- A nők aránytalan jelenléte a részmunkaidős állásokban és a nemek közötti bérszakadék világosan mutatja, hogy a nemi sztereotípiák a munkaerőpiacon nemi alapú megkülönböztetést eredményeznek. Ezért figyelemfelkeltő kampányokra van szükség annak érdekében, hogy a munkáltatókat, munkavállalókat és érdekelt feleket tájékoztassák a nemi sztereotípiák és a nemek közötti bérszakadék összefüggéseiről, valamint a részmunkaidős állások és a nyugdíjkorhatár elérésekor az alacsonyabb nyugdíjalap veszélye közötti összefüggésről.
- Hasonlóképpen erős az összefüggés a nemi sztereotípiák érvényesülése, valamint a nők politikai és gazdasági döntéshozatalban megfigyelhető alulreprezentáltsága között, az állami és a magánszférában egyaránt, beleértve a tagállamok nemzeti parlamentjeit és kormányait, illetve az uniós intézményeket is. Ez nemcsak a nők által tapasztalt „üvegplafon” meglétét jelzi, hanem azt is, hogy a sztereotípiák határt szabnak a nők karriertörekvéseinek.

A 16,4%-os bérszakadék nemcsak a munkaerőpiacon hozza hátrányos helyzetbe a nőket, hanem nyugdíjjogosultságaikra is komoly negatív hatással van. Életük során a férfiak és nők egyaránt ki vannak téve a nemi sztereotípiáknak; ez eleinte az általános és középiskolákban a

fiúktól és a lányoktól elvárt viselkedést jelenti, később a pályaválasztással kapcsolatos egyedi elvárásokat, majd pedig a munkaerőpiacon betöltött szerepüket. A nők rugalmas és részmunkaidős állásokban való túlreprezentáltsága arra utal, hogy még ma is él az a hagyományos elképzelés, miszerint a gyermekek gondozása az anyák feladata, ez pedig korlátozza munkaerő-piaci esélyeiket. Az új uniós tervek, amelyek enyhítenének az elbocsátással és a munkaszerződés felbontásával kapcsolatos eljárásokon és korlátozásokon, csak még hátrányosabb és még bizonytalanabb helyzetet teremtenének a nők számára.

A nemi sztereotípiák negatív hatásai ráadásul akkor jelentkeznek a legerősebben, amikor a nők elérik a nyugdíjkorhatárt. A rugalmas munkaidő miatti bizonytalanság és a nemek közötti bérszakadék együttesen növelik annak esélyét, hogy a nők a nyugdíjkorhatár elérését követően tartós, rendkívüli szegénységbe süllyednek. A férfiak és nők közötti – nemi sztereotípiákból eredő egyenlőtlenség – ezáltal halmozódik: a nők minél jobban ki vannak téve a sztereotípiáknak, annál nagyobb az esélye annak, hogy később elszegényednek. Ezt a hatást erősítik az új uniós tervek is, amelyek takarékoskodnának az állami nyugdíjakkal, és több szabályt kívánnak bevezetni a második pillérbe tartozó nyugdíjalapokra vonatkozóan. Ha az állami nyugdíjakról a második pillérbe tartozó nyugdíjakra tevődik át a hangsúly – miközben az állami nyugdíj nem változik, a magánpillérbe tartozó nyugdíj azonban nő –, ez nemcsak a nők elszegényedésének veszélyét növeli, hanem az idős férfiak és az idős nők közötti jövedelemkülönbséget is fokozza.